

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1795

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1065

Kitap Adı : Memlûklerde İlim ve Kültür

Alt Başlık : Eserler

Book Title : Science and Culture in the Mamluks

Subtitle : Works

ISBN : 978-625-8724-20-2

DOI : doi.org/10.70458/fcr.978-625-8724-20-2

Editör | Editor: Yaşar Akaslan | orcid.org/0000-0003-0715-9295

Kurum | Institution: Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ROR ID: ror.org/028k5qw24

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 285 (x + 275)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAC - İslam / Genel | Islam: General

BISAC: REL084000 - İslam / Tarih | Religion / Islam / History

THEMA: QRAM2 - İslami ilahiyat ve öğretiler / Düşünürler ve düşünceler | Islam: the-ology & beliefs / Thinkers and thought

LC Classification: BP50 - İslam - Tarih ve düşünce | Islam - History and thought

DEWEY: 297.09 - İslam tarihi ve düşünce akımları | History and schools of Islamic thought

WoS Category: Tarih | History

WoS Citation Topics Meso: 6.6 - İslam Araştırmaları | Islamic Studies

WoS Citation Topics Micro: 6.6.20 - İslam Entelektüel Mirası | Islamic Intellectual Her-itage

Scopus Subject Areas: 1202 - Tarih ve Felsefe Bilimi | History and Philosophy of Science

Atıf Bilgisi | Cite as: Akaslan, Yaşar (ed). *Memlûklerde İlim ve Kültür: Eserler*. An-
kara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Memlüklerde İlim ve Kültür

Eserler

Editör
Yaşar AKASLAN

Ankara 2025

Editör Hakkında | About the Editor

Doç. Dr. Yaşar AKASLAN

1979 yılında Samsun'da doğdu. İlkokulun ardından hafızlığını ikmal etti. 1999 yılında Samsun İmam-Hatip Lisesini, 2004'te Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 2007-2010 yılları arasında Ankara Hacı Bayram Camii Aşere-Takrîb-Tayyibe ve Kırâat İhtisas Kursu'nda kırâat eğitimini tamamlayarak mezun oldu. 2013'te de Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kırâat İlmi Ana Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. 2001-2013 yılları arasında Ankara ve Samsun'da İmam-Hatip olarak görev yaptı. 2013- 2017 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kırâat İlmi Ana Bilim Dalı araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2017 yılında doktor, 2020 yılında doçent oldu. Hâlen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Born in Samsun in 1979. After primary school, he completed his memorization of the Qur'an (hıfz). He graduated from Samsun Imam-Hatip High School in 1999 and from Ankara University Faculty of Divinity in 2004. Between 2007 and 2010, he completed his qiraah training at the Ankara Hacı Bayram Mosque Ashere–Taqreeb–Tayyibe and Advanced Qiraah Program. In 2013, he earned his master's degree in the Department of Qur'an Recitation and Qiraah Science at Ondokuz Mayıs University (OMU) Faculty of Divinity. From 2001 to 2013, he served as an Imam-Hatip in Ankara and Samsun. Between 2013 and 2017, he worked as a research assistant in the same department at OMU Faculty of Divinity. He became a Ph.D. holder in 2017 and an associate professor in 2020. He is currently serving as a faculty member at the same university.

Kitap Hakkında

Memlûklerde İlim ve Kültür

Eserler

“Memlûklerde İlim ve Kültür: Eserler” başlığını taşıyan bu çalışma, Memlûk döneminin ilmî ve kültürel birikimini, çeşitli sahalarda vücut bulmuş değerli eserlerin bazıları üzerinden incelemeyi hedefleyen bir giriş niteliğindedir. Çalışmada, Memlûk ilim ve fikir dünyasını şekillendiren muhtelif alanları temsil eden temel metinler; tarihî bağlamları, entelektüel arka planları ve Memlûk düşünce geleneğine kazandırdıkları etrafında ele alınmaktadır. Bu çerçevede eserin asıl gayesi, Memlûk ilim ve kültür dünyasının sürekliliğini bazı eserler üzerinden göstermektir.

Bu çalışma, Memlûk ilim ve kültür hayatının zengin dokusunu dinî, edebî, felsefî, hukukî ve estetik anlayışı etrafında tanıtmakta; söz konusu metinlerin telif edildikleri dönemin ilmî ve fikrî atmosferine ışık tutmasının yanı sıra Memlûk toplumunun dinî, sosyal ve kültürel yapısının şekillenmesindeki etkilerini de göstermektedir. İslam ilim geleneğinin önemli örneklerini teşkil eden bu telifat hem Memlûk entelektüel mirasının kurucu unsurlarını hem de söz konusu miras ile günümüz kültürel birikimi arasındaki bağı kavrama açısından dikkate değer malumat sunmaktadır. Elinizdeki çalışmada incelenen eserler değerlendirilirken metinlerin ortaya çıktığı entelektüel çevre, toplumsal ihtiyaçlarla kurdukları ilişki ve ilmî düşüncenin gelişimine sağladıkları katkılar da değerlendirilmektedir. “Memlûklerde İlim ve Kültür: Eserler” adlı çalışma, Memlûk medeniyetinin ilmî ve kültürel mirasını anlamak isteyen araştırmacılar ile bu alanda merakı olan tüm okuyucular için bir mukaddime niteliğini haiz olup Memlûk düşünce geleneğinin çeşitliliğini ortaya koyarak bu mirasın tarihsel ve kültürel önemine dair bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Memlûkler; İlim; Kültür; Gelenek; Eserler; Medrese; İlmî ve Kültürel Miras

About the Book

Science and Culture in the Mamluks

Works

The present study, entitled “Science and Culture in the Mamluks: Works” serves as an introduction aiming to examine the scholarly and cultural accumulation of Mamluk civilization through a selection of significant works produced in various fields. It discusses foundational texts that represent the diverse domains shaping the intellectual and scholarly milieu of the Mamluks, addressing their historical contexts, intellectual backgrounds, and the contributions they made to the Mamluk tradition of thought. Within this framework, the principal objective of the work is to demonstrate the continuity of Mamluk scholarly and cultural life through certain representative works. This study presents the rich fabric of Mamluk intellectual and cultural life around religious, literary, philosophical, legal, and architectural–aesthetic orientations. In addition to illuminating the scholarly and intellectual atmosphere of the periods in which these texts were composed, it also reveals their influence on the formation of the religious, social, and cultural structures of Mamluk society. These compositions—constituting significant examples of the Islamic scholarly tradition—provide valuable insight into both the foundational components of the Mamluk intellectual heritage and the connection between this legacy and contemporary cultural knowledge. In evaluating the works examined in this study, attention is also given to the intellectual milieu in which the texts emerged, their relationship to societal needs, and the contributions they offered to the development of scholarly thought. “Science and Culture in the Mamluks: Works” thus serves as a prologue for researchers seeking to understand the scholarly and cultural heritage of Mamluk civilization, as well as for all readers interested in the field. By highlighting the diversity of the Mamluk intellectual tradition, it offers a perspective on the historical and cultural significance of this heritage.

Keywords: Mamluks; Science; Culture; Tradition; Words; Madrasa; Intellectual and Cultural Heritage

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
<i>El-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân</i> Mustafa Sait KAPLAN	1
<i>Et-Takrîb ve't-Teysîr li Ma'rifeti Süneni'l-Beşîri'n-Nezîr</i> Reha ELÇİ	8
<i>Kasîdetü'l-Bürde</i> Yusuf İbrahim YÜCEL	15
<i>Teşrîfü'l-Eyyâm</i> Muhammet KALKAN	24
<i>Lisânü'l-Arab</i> İsmail TEMİZ	31
<i>Tahrîrü'l-Ahkâm</i> Ahmet GÜVEN	40
<i>Telhîsü'l-Miftâh</i> Emin Ceyhun SEZDİ	48
<i>Lübâbü't-Te'vîl fî Me'ânî't-Tenzîl</i> Hatice ŞAHİN AYNUR	55
<i>Tehezîbü'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl</i> Emirhan TAMBAĞ	63
<i>El-Bahrü'l-Muhît</i> Mustafa Sait KAPLAN	72
<i>Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ</i> Emirhan TAMBAĞ	79
<i>Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr</i> Adem YEŞİLDAĞ	88
<i>El-Cevherü'n-Nakî 'Alâ Süneni'l-Beyhakî</i> Mücahit KARAKAŞ	99
<i>Zâdü'l-Meâd</i> Enes ER	106
<i>Katru'n-Nedâ ve Bellü's-Sadâ</i> İsmail TEMİZ	114
<i>Muğni'l-Lebîb 'an Kutubi'l-E'ârîb</i> Muhammed Ali BÜYÜKKELEŞ	123
<i>Tabakâtü's-Şâfi'iyeti'l-Kübrâ</i> Zübeyir ÜÇTAŞ	131
<i>Mukaddime</i> Merve AR	139
<i>Subhu'l-A'sâ fî Sunâ'ati'l-İnşâ</i> Yusuf YAPICI	147
<i>Et-Temhîd fî İlmi't-Tecvîd</i> Muhammed Ali ASLAN	154
<i>Gayetün'nihâye fî Tabakati'l-Kurrâ</i> Muhammed Ali ASLAN	162
<i>Ed-Dürretü'l-Garrâ</i> M. Nurullah TURAN	170
<i>Fethu'l-Bârî</i> Reha ELÇİ	178
<i>Fethü'l-Kadîr Li'l-Âcizi'l-Fakîr</i> Kadir SAYIM	185
<i>En-Nücümü'z-Zâhire fî Mü'lûki Mısr ve'l-Kâhire</i> Muhammet KALKAN	193

<i>Düvelü'l-İslâmi's-Şerîfeti'l-Behiyye ve Zikrû Mâ Zahera lî min Hikemillâhi'l-Hafîyye fî Celbi Tâifeti'l-Etrâk ile'd-Diyâri'l-Mısıryye</i>	
Emin Ceyhun SEZDİ	200
<i>Tuhfetü'l-Memlûk</i> M. Nurullah TURAN	208
<i>Tefsîrü'l-Celâleyn</i> Nur TANRIBUYURDU	215
<i>El-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân</i> Ahsen YILMAZ	223
<i>Vefâü'l-Vefâ fî Ahbâri Dâri'l-Mustafâ</i> Mansur ÖZGÜL	232
<i>Hem'û'l-Hevâmi'</i> Muhammed Ali BÜYÜKKELEŞ	238
<i>Letâifü'l-İşârât li Fünûni'l-Kırâât</i> Mustafa HATİPOĞLU	246
<i>Ed-Dâris fî Târîhi'l-Medâris</i> Mansur ÖZGÜL	255
<i>Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fî'l-Lügâti't-Türkiyye</i> Emrah ÖZDEMİR	262
DİZİN	271

ÖN SÖZ

Memlûkler, coğrafi konumlarının sağladığı stratejik avantajla İslâm dünyasında önemli rol oynamış, en karmaşık ve çalkantılı dönemlerin birinde tarih sahnesine çıkmışlardır. Moğol akınları ve Haçlı Seferleri'nin yol açtığı büyük tahribat, birçok âlimin Mısır ve Suriye gibi Memlûk topraklarına sığınmasına vesile olmuş ve bu göç, bölgedeki ilmî faaliyetlerin giderek hızlanmasına neden olmuştur. Böylece Memlûkler devri; ilmin canlılık kazandığı, ilmî faaliyetlerin zirveye ulaştığı bir döneme dönüşmüştür. Özellikle dinî ilimlerde, İslâm tarihinin en verimli ve kudretli zamanlarından biri yaşanmış; Memlûk sultanları ve emirleri, ilmin gelişimine olan katkılarıyla tanınmış, âlimlere olan derin saygılarını hem maddî hem de manevî açıdan ihya ederek göstermişlerdir. Yöneticiler, yalnızca ilmî sohbetlere katılmakla kalmamış, aynı zamanda eğitimi teşvik ederek pek çok cami, medrese ve ilmî müessesenin inşasına öncülük etmişlerdir. Bu cömert teşvikler, ilmî üretimin önündeki engelleri kaldırarak bilimin temellerini tahkim etmiştir. Memlûk yönetiminin bu destekleyici tavrı, ilmî müktesebatın hızla büyümesine ve çeşitlenmesine imkân tanımış, kültürel mirasın bu topraklarda gelişmesini temin etmiştir.

Memlûkler devri, İslâm tarihinde hem naklî hem de aklî ilimlerin en yoğun ve verimli şekilde üretildiği zaman dilimlerinden biri olarak kaydedilmiştir. Dönemin âlimleri, geçmiş yüzyıllarda kaleme alınmış değerli eserleri derleyerek ansiklopedik nitelikte çalışmalar ortaya koymuş, bu eserler üzerinde şerhler, hâşiyeler ve zeyiller yazarak mevcut bilgiyi geliştirmişlerdir. Böylelikle Memlûkler dönemi, ilmin yalnızca birikmediği, aynı zamanda gelişerek sistematik bir hâl aldığı bir zaman dilimi olmuştur. Ulemâ, ilme olan bağlılıklarını eserleri tashih ederek ve yeni bakış açıları ekleyerek sergilemiş, bu süreç, ilim dünyasında köklü bir yeniden yapılandırma sürecine vesile olmuştur. Bu dönemde

ilim, adeta yeniden doğmuş ve önceki çağların mirasını ileriye taşıyan bir güç hâline gelmiştir.

Elinizdeki çalışma, Memlûkler dönemi eserlerine odaklanan bir derleme sunmakta, dönemin entelektüel atmosferine ışık tutarak Memlûk kültürünün ilmî, edebî ve fikrî yapısını incelemeyi amaçlamaktadır. Farklı disiplinlerden kıymetli uzmanların katkılarıyla şekillenen bu eser, akademik çevrelerin yanı sıra genel okuyucu kitlesine de hitap eden ve erişilebilir bir muhteva sunarak Memlûklerin zengin entelektüel ve edebî mirasını daha yakından keşfetmeye yönelik bir adım atmaktadır. Bu itibarla elinizdeki çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olan ulemâyı rahmet ve minnetle yâd ederken emeği geçen yazarların her birine şükranlarımı sunarım.

Doç. Dr. Yaşar AKASLAN
Samsun 2025